

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Första Kammaren. N:o 36.

Onsdagen den 29 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

Vid föredragning af lagutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 51, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande viss del af lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af väckta motioner angående lagstiftningsåtgärder för vidmagthållande af jordbruksnäringen inom skogsbygderna i Norrland och Dalarne, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran första särskilda utskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 13 och 14.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 96, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna;

n:o 97, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 98, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

Onsdagen den 29 Maj.

n:o 101, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 102, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 103, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

n:o 104, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

n:o 109, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor; samt

n:o 115, i fråga om åtgärders vidtagande till befrämjande af öfre Norrlands kolonisation.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Upplästes ett inlemnadt läkareintyg, så lydande:

Att herr öfverdirektör *Fr. Almgren* är af sjukdom (inflammerad åderbräck å ena benet) tills vidare hindrad att bevista Riksdagen, intygar

Stockholm den ²⁵/₅ 1901

F. W. Warfvinge,
Med. Dr.

Kammaren åtskildes kl. 7,15 e. m.

In fidem
Arthur Hafström.

Torsdagen den 30 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 91, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande första särskilda utskottets den 28 och 29 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkterna 1—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Herr af Burén: Herr vice talman! Mine herrar! Utskottet har enhälligt, utan att någon deremot reserverat sig, hemställt, att min motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Dermed har utskottet skjutit från sig den viktiga frågan om militärbefällets löneförhållanden, detta militärbefäl, som skall uppfostra, vägleda, sörja för och vårda sig om våra unga värnpligtige; och dock utgör detta militärbefäl, så vidt jag kan förstå, sjelfva grunden, sjelfva kärnpunkten för hela den nya arméorganisationen. Utskottet vill icke göra något för att befria detta militärbefäl från de ekonomiska brödbekymren; utskottet anser att detta militärbefäls aflöningar, som äro knappa nog för 90 dagars öfning, skola vara tillräckliga för 240 à 365 dagars öfning. Mig synes det emellertid omöjligt att räkna ut, huru detta skall gå till; och jag har i min motion sökt visa, att det är absolut ogörligt.

Utskottet har härigenom satt detta militärbefäl i en sämre ställning än de värnpligtige sjelfva, ty dessa skola utom föda och kläder erhålla 20—50 öre extra för hvarje dag. Kan detta vara rätt, kan

*Höjning af
anslaget till
aflöning och
rekrytering
m. m.*

*Höjning af
anslaget till
aföning och
rekrytering
m. m.
(Forts.)*

detta vara klokt? Ha vi råd att bekosta en ny arméorganisation, måste vi väl äfven ha råd att tillse, att den grund, å hvilken denna organisation skall hvila, icke blifver för svag.

Utskottet bygger sitt beslut på förhoppningar om den närmaste framtiden. Men utskottet har icke tagit i betraktande, att vi vid denna riksdag icke kunna bestämma hvad en kommande Riksdag skall komma att besluta. Med dessa förhoppningar på den närmaste framtiden gifver således utskottet detta militärbefäl stenar i stället för bröd.

Hvad blir nu följden häraf? Jo, mine herrar, så vidt jag kan förstå, blir följden bland arméns officerare håglöshet, modlöshet, missnöje och missbelåtenhet i stället för tillförsigt, hoppfullhet, förtröstan och ett gladt mod att gripa verket an.

Jag skulle, herr vice talman, velat framställa ett yrkande, men i riksdagens sista timme och mot ett enigt utskott vågar jag det ej. Jag ber blott få tillägga, att det är smärtsamt för mig att i denna viktiga fråga nu finna mig öfvergifven af de många, så inom som utom utskottet, hvilka tidigare uttalat sin glädje öfver denna min motion. Trots detta står jag nu isolerad.

Friherre Palmstierna: Herr vice talman! Mine herrar! Den förre ärade talaren sade, att utskottet icke velat göra något i motionens syfte. Jag tror, att den ärade talaren har orätt deri lika-som ock i sin tro, att han öfvergifvits af dem, som han antagit vilja biträda motionen. Jag tror, att de flesta inom denna kammare, liksom fallet var med flertalet inom utskottet, ganska väl inse, att den af Riksdagen för dess del beslutade härordning kommer att ganska kämbart inverka på befälets ekonomi — icke underbefälets, som här fått sina aflöningsförmåner reglerade under förutsättning af 365 dagars tjenstgöring, men väl befälets och särskildt officerarnes vid indelta armén. Många hade därför nog äfven önskat, att en löneroglering för befålet samtidigt vidtoges; och särskildt har det inom utskottet framhållits, att önskvärdt vore, om befålet inom armén finge, i likhet med flottans befäl, ett extra tillskott vid extra utgifter, det vill säga vid tjenstgöring utom den vanliga uppehålls-orten. På samma sätt som flottans officerare hafva messpengar för dylika tillfällen, borde arméns officerare få ett tillskott, utöfver vanliga löneförmåner, för utgifterna på mötesplatsen, hvilka ju allenast i viss grad bero af dem sjelfva. Men det är en ganska vansklighetsak och förknippadt med stora svårigheter för Riksdagen att direkt ge sig in på en löneroglering. Riksdagen kan och bör icke göra det enligt mångas åsigt, ty den kan ej ega öfverblick af alla på en dylik fråga inverkan förhållanden, utan bör initiativet öfverlemnas åt Kongl. Maj:t.

Jag tror, att utskottet gjort hvad det kunnat, då det enhälligt uttalat den förhoppning, att ett förslag till löneroglering för officerare och vederlikar måtte få motses under den närmaste framtiden och att derved måtte tagas hänsyn till den olika utbildningstiden vid de skilda truppslagen, liksom härtill möjligen borde tagas hänsyn äfven i afseende å underbefälets aflöning. Detta är, som sagdt, allt

hvad utskottet kunnat göra; och jag är öfvertygad, att Kongl. Maj:t kommer att lyssna till denna hemställan.

Emellertid har, enligt min tanke, motionen gjort sin stora nytta, då den ju orsakat detta utskottets uttalande, som, förmodar jag, äfven blir Riksdagens.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 7—38.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Herr Ljungberg: Herr vice talman! Mine herrar! Då jag i början af detta år väckte motion om några enkla befästningar på hufvudstadens landsida, som kunde värja denna viktiga punkt för öfverrumpling, hyste jag den öfvertygelsen, att, så blottad på allt försvar åt detta håll som staden nu är, mina ärade kolleger skulle vara med mig ense om vår pligt att göra något härutinnan. Tyvärr har likväl försvarsutskottet undantagit denna viktiga fråga från sina omsorger; och det lättvindiga sätt, hvarpå utskottet behandlat denna motion, likasom utskottets underlåtenhet att, i sammanhang med de fordrade kolossala uppoffringarne för vårt försvar, påpeka faran af vår *ensidiga försvarsskyldighet* i afseende på ett grannland, har ådagalagt, att det varma nit för landets försvar, som man gerna tilltrött utskottet, har sina betänkliga luckor och refvor.

När Sverige förlorat Finland, stod det för alla klart, att Stockholm blifvit en illa skyddad utpost mot en farlig granne; och man har sedan med stora kostnader uppfört en någorlunda stark sjöfästning vid inloppet till staden, men hvad har man gjort för att skydda staden åt landsidan? Intet! Ehuru vår krigshistoria visar, att i de tider, då kampen gälde Sveriges vara eller icke-vara, såsom t. ex. åren 1471, 1518 och 1719, fienden alltid vänt sig mot Mälardalen och Stockholm, hvarvid landstigningar skett vid Dufnäs, Ståket, Södertörn o. s. v., och ehuru flera af våra försvarskomitéer, nu senast befästningskomitén, påpekat den utomordentliga vikt, som ligger å hufvudstadens befästande åt landsidan, har man alltid uppskjutit denna sak för andra, som varit vida mindre magtpåliggande. Och till och med nu, sedan en vänlig, men mycket vetgirig magt låtit noggrant utforska alla vägar och tjenliga angreppspunkter

Höjning af anslaget till afbörning och rekrytering m. m. (Forts.)

Ifrågasatt anslag till provisionella befästningar vid Stockholm.

Frågasatt anslag till provisionella befästningar vid Stockholm.
(Forts.)

omkring hufvudstaden, har försvarsutskottet först velat se den för tio år beräknade plan för rikets fasta försvar, som befästningskomitén uppgjort, genomförd, innan några anordningar för detta ändamål vidtagas; och för öfrigt vill man afvakta förslag från Kongl. Maj:t, som åter plägar vänta på Riksdagen.

Men hvilken garanti har man, att en viss granne väntar i tio år, innan han begagnar sig af vår lojhet och sorglöshet? Och har man betänkt, hvilket inflytande på hela krigets utgång hufvudstadens fall skulle utöfva i ekonomiskt likasom i politiskt afseende? Hvilket ofantligt afbräck i statsinkomsterna skulle det icke medföra, då en femtedel af rikets bevilling och mera än en tredjedel af dess tullinkomster nu hemtas från Stockholm! Och hvar och en vet, hvilket förlamande intryck hufvudstadens fall skulle göra på hela nationen samt att, om fienden står i hufvudstaden, han kan för oss diktera fredsvilkoren.

Vi tala och arbeta så mycket för Norrland, men huru mycket af denna landsdel få vi behålla, om vi lemna Stockholm åt fienden? Det bör väl vara nog, att vi, på dårars sätt, med ofantliga uppoffringar öppna präktiga jernvägskommunikationer för fientliga infall både från vester och norr, utan att vi derjemte skola lemna vår hufvudstad öppen för fienden. I Norge, hvars hufvudstad icke på långt när är så utsatt för anfall, som den svenska är, har man likväl nyligen anvisat en million kronor till befästningar vid staden; men *vi* kunna icke komma oss för att gifva *hälften* af denna summa för *vår* hufvudstad, trots den vida mera öfverhängande faran.

Det är ju för öfrigt i denna underlåtenhet en dålig besparing, då vi, så länge staden är öppen, äro nödsakade att der samla kanske halfva vår armé för att söka, ehuru förgäfvets, värja staden. Också anse norrmännen det obefästade Stockholms fall så gifvet, att de säga sig icke hinna hit, innan Stockholm fallit, om de också *wille* det.

Detta senare är dock långt ifrån säkert; och då vi nu diskutera fjerde hufvudtiteln, eller försvarsfrågan i dess helhet, må det tillåtas mig att i förbigående påpeka det bedröfliga läge, hvori vi befinna oss med hänsyn till *unionsförsvaret*. Det tjenar icke mycket till att allt mera förstärka arméns leder, när Konungen kan utkommandera 30,000—40,000 man till Norges försvar, utan att vi från detta land kunna påräkna den minsta hjälp; ty norrmännen säga, att de hafva inga juridiska skyldigheter att bistå oss, och de känna, som vi veta, aldrig några *moraliska* skyldigheter. Naturligtvis borde nu åtminstone en militärkonvention med Norge uppgöras; och kan man icke förmå dem dertill, måste vi, för vårt eget lands sjelfbestånd, frigöra oss från så ödesdigra och *ensidiga* förpligtelser.

Det kan vara tvifvelaktigt, hvilken fara af de förenämnda, Stockholms försvarslöshet eller splittringen för Norges skull af våra militära försvarskrafter, som kan vara mest olycksbringande; men den förra kan lättare afhjelpas. Och då väl ingen svensk man kan vilja se sin hufvudstad plundrad och förrödd af fienden samt här endast är fråga om en half million kronor för att hindra öfverrumpling och undgå att här för Stockholms försvar fastkedja en

stor del af svenska armén, hoppas jag att en fosterländsk kammare icke skall vägra sitt bifall till en så moderat begäran.

Jag yrkar således afslag å moment b) af förevarande punkt och bifall till min motion.

Ifrågasatt anslag till provisionella befästningar vid Stockholm.
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Herr talman! Mine herrar! Till bemötande af hvad den siste talaren yttrat, anser jag mig endast behöfva åberopa hvad utskottet säger å sid. 96 af betänkandet, der det heter, att »utskottet icke kunnat finna det rådligt att, innan den efter grundliga utredningar beslutade planen för stärkande af landets fasta försvar blifvit på långt när genomförd, nya, i denna plan icke ingående befästningsanordningar vidtagas, såvida icke synnerligen starka skäl skulle dertill föreligga. Utskottet är dessutom öfvertygadt om, att Kongl. Maj:t, om och när det befinnes nödvändigt att vidtaga sådana åtgärder, icke lärer underlåta att derom till Riksdagen aflåta förslag.»

Jag tillåter mig att på grund häraf yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande moment hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla herr Ljungbergs i ämnet väckta motion; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 40.

Herr Sjöcrona: Herr talman! Mine herrar! Under åberopande af den af mig med flere afgifna reservation, som återfinnes på sid. 127 af utskottets föreliggande betänkande, skall jag tillåta mig hemställa om bifall till denna reservation. Kammarens ledamöter hafva säkerligen alla tagit del af reservationens innehåll, och jag behöfver därför icke upptaga kammarens tid med att uppläsa densamma. Jag skall således tillåta mig yrka, att kammaren måtte med afslag å utskottets hemställan besluta, att Kongl. Maj:ts förevarande proposition på det sätt bifalles, att för uppförande af nya byggnader för armén anvisas på extra stat för år 1902 3,769,800 kronor.

Anslag till nya byggnader för armén.

Herr Pettersson, Fredrik, Emil: Herr talman! Mine herrar! Beträffande sjelfva hufvudpunkten ber jag att få instämma i den föregående ärade talarens yrkande om bifall till reservationen, men i sammanhang med detta ärende har jag vågat begära ordet för att belysa några ekonomiska sidor af denna sak.

Den utgiftspost, som här nu föreligger, utgör ju början till anslag, som under en följd af år komma att i en väsentlig mån binda en stor del af tillgängliga medel. För att den ekonomiska sidan skall kunna rätt beaktas, är det då nödvändigt, att dessa arbeten

*Anslag till
nya byggnader
för armén.
(Forts.)*

planeras systematiskt samt ledas, kontrolleras och öfvervakas af personer, som äro fullt förtrogna med dylika speciella byggnadsfrågor. Det gäller här att på olika ställen i nästan hela landet uppföra i allmänhet mycket likartade byggnader. Chefen för fortifikationen har också i detta betänkande skrivit, att inom fortifikationen tillgängliga krafter icke äro på långt när tillräckliga för detta arbete, utan att dertill fordras hjälp af civila personer, icke allenast för planernas uppgörande, utan äfven för utförandet och kontrollen af arbetet. Jag tror att chefen för fortifikationen har fullkomligt rätt i detta sitt yttrande, och finnes exempel på liknande förfaringssätt, då större jernvägsbyggnader skolat utföras.

Jag ber att såsom stöd härför få nämna, att när Riksdagen för några år sedan beviljade dessa ovanligt stora belopp till jernvägsbyggnader, ingick Kongl. jernvägsstyrelsen den 1 februari 1898 till Kongl. Maj:t med en framställning, deri styrelsen förklarade, att dess tillgängliga krafter icke räckte till för att leda och öfvervaka dessa arbeten, samt begärde att få inrätta en särskild byggnadsbyrå, der de verkande krafterna kunde, fristående från öfriga göromål, som tillhörde deras tjänst, egna sig åt detta arbete.

Jag tror att detta var den rätta vägen att gå, och jag anser, att för nu ifrågavarande stora kasernbyggnader är det nödvändigt anlita äfven utom fortifikationen stående krafter. Ty äfven om man erkänner — hvilket jag med glädje gör — att hos fortifikationsofficerarne finnes både skicklighet och arbetsförmåga, måste man dock medgifva, att deras antal icke är tillräckligt, för att de skulle kunna fullgöra dessa viktiga arbeten, då deras öfriga tjänstgöring, trupptjensten och öfvervakandet af fästningsbyggnader, också tager deras tid i anspråk.

Här gäller det stora belopp; det har sagts 48 millioner, men under försvarsdebatten hafva äfven vida högre siffror nämnts. Man vet icke huru mycket det kan komma att kosta: men säkert är, att summan kommer att stiga till så stort belopp, att det väl skall betala sig att inrätta en speciel förvaltning för detta ändamål. Och dessa ärenden, de civila byggnadsärendena, falla icke så mycket under fortifikationsofficerarnes som mera under civile arkitekters och byggmästares gebiet.

Vi hafva här i Sverige en ganska dyr erfarenhet af hvad kasernbyggnader kunna gå till. Under den tid, då vi hade tomtförsäljningsmedel att anlita, ansågs det icke så noga, om det blef flera torn och tinnar samt utstyrsel i öfrigt än som behöfdes; men nu, när byggnadsverksamheten skall drifvas i så stor omfattning och när medlen skola utgå i anslagsväg, torde den allra största sparsamhet vara nödvändig. Jag vill härmed icke låta afpruta ett enda öre, när det gäller trupperns och befälets trefnad och bekvämlighet; men jag vågar hålla före, att hvarje skilling, som nedlägges på kasernbyggnaderna i lyx och prydnader eller för att gifva dessa byggnader onödig storlek, kunde bättre användas för försvaret.

Jag har också sjelf, liksom förmodligen litet hvar af herrarne, varit i tillfälle att se, huru man kan komma till dyra kaserner äfven

*Anslag till
nya byggnader
för armén.
(Forts.)*

på det sättet, att planerna icke från början uppgjorts så fullständigt, som utförandet kräft. I den berättelse af statsrevisorerna, som afgafs till 1900 års Riksdag, anfördes ett ganska belysande exempel på huru man flera gånger om byggt till en kasern med byggnader, som ej ingått i den ursprungliga planen. Det är gifvet, att, när man lemnar ut ett arbete på entreprenad, måste ritningarna och kostnadsförslagen vara utförda i de yttersta detaljer, ty hvarje förändring eller tillägg under arbetets gång lemnar åt entreprenören tillfälle att tillgodose sig på ett för honom vida förmånligare sätt, än om saken varit förutsedd redan vid företagets början.

Jag ber att med några ord få beröra äfven en annan punkt, som gäller dessa kasernbyggnader. Chefen för generalstaben har i sin promemoria rörande de fordringar, som borde ställas på dessa kaserner, äfven betraktat den ekonomiska sidan af saken och dervid som sin mening uttalat, att de kommuner, der militäretablissemanten skulle läggas, borde tillsläppa fri mark för etablissemanten. Krigsministern har utvecklat detta så, att han anser, att dessa kommuner böra tillsläppa fri mark icke allenast för etablissemanten sjelfva, utan äfven för skjutbanor, öfningsfält m. m. Detta kan blifva en betydande utgift för åtskilliga kommuner, då ju, som känt är, jorden invid städerna är dyr. Jag anser emellertid, att detta kan vara befogadt, och har alltså intet att deremot erinra. Men dermed bör också krafvet på kommunerna vara uppfyllt, så att icke penningbidrag komma att yttermera utkrävas. Jag behöfver här icke återkalla i herrarnes minne hvad som inträffade under tiden närmast efter år 1892 i fråga om de kaserner, som då byggdes — huru den ena staden sattes upp emot den andra och regementena formligen bortauktionerades. Det vore efter mitt sätt att se saken, sorgligt, om detta ånyo skulle förekomma; och det skulle ju kunna nu inträffa i så mycket större grad, som det är många flera kaserner, som nu skola byggas. Jag tror icke, att de penningar, som inflyta på detta sätt, skulle gifva ett afsevärdt tillskott i förhållande till den betydliga byggnadssumman, men deremot att ett sådant tillvägagångssätt skulle väcka mycket missnöje och förstämning inom samhällena.

Det är med dessa ord, som jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr Bildt: Herr vice talman! Då jag icke kunnat instämma i den reservation, som afgifvits af öfriga utskottsledamöter från Första Kammaren, anhåller jag att få anmäla orsaken dertill. Jag har nemligen ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att för nästkommande år bevilja till arméns byggnader samma belopp, som blifvit af Kongl. Maj:t begärdt. Då det emellertid torde vara lönlöst att derom framställa yrkande, skall jag icke göra något sådant.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afscende på nu föredragna punkt endast yrkats, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg m. fl. vid punkten afgifna reservation.

*Anslag till
nya byggnader
för armén.
(Forts.)*

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 41—48.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af första särskilda utskottets den 28 och 29 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 12,07 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 30 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 36, angående beräkning af vissa bevilningar för 1902.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens förordnande för f. d. justitierådet C. F. Svedelius att vara komiterad för tryckfrihetens vård.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 7,05 e. m.

In fidem
Arthur Hafström.

Fredagen den 31 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 24 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial:

n:o 5, i fråga om regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslaget till landtförsvaret; och
n:o 6, i fråga om regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvaret; äfvensom första särskilda utskottets memorial n:o 15, angående ersättning åt utskottets kanslipersonal och vaktbetjening.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 91, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 36, angående beräkning af vissa bevilningar för år 1902, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Kammaren åtskildes kl. 2,13 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 31 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:o 92, angående statsregleringen för år 1902; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 12, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anledning af vissa förhållanden vid samhällena Malmberget och Luossavara.

Upplästes och godkändes statskontorets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 105, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 116, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrade vilkor för lån från odlingslånefonden; och

n:o 118, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt Tuolluvara grufaktiebolag af kronan tillhörig mark i Norrbottens län.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 7,⁰⁵ e. m.

In fidem

Arthur Hafström.

Lördagen den 1 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Föredrogos och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 5, i fråga om regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret; och

n:o 6, i fråga om regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvaret.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 92, angående statsregleringen för år 1902.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

*Afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.*

Herr Sandberg: Herr vice talman! Mine herrar! Det torde välvilligt ursäktas mig, att jag ännu en gång vill upprepa hvad jag förr yttrat från denna plats i föreliggande fråga. De höga embetsmän, de stora godsegare, de rika brukspatroner, köpmän och industriidkare, som här genom en mer eller mindre berättigad kritik nedgjort och sedan vid omröstning förkastat alla förslag till ålderdomsförsäkring för våra arbetare, vare sig dessa förslag blifvit framlagda af regeringen eller utgått från enskilda motionärer — desse herrar komma, enligt min bestämda öfvertygelse, att förr eller senare och långt förr, än man i allmänhet föreställer sig, få bittert ångra, att de icke i tid gjort allt hvad göras kunnat för att bereda våra arbetare, män som qvinnor, en människovärdig tillvaro på äldre dagar.

Det vid denna riksdag antagna härordningsförslaget kommer att ställa stora kraf på alla samhällsklasser, icke minst på våra arbetare; men mig förefaller det mycket osäkert, huruvida våra arbetare skola finnas benägna att gerna och med glädje under en längre tid uppoffra det enda kapital, de ega, deras arbetskraft, för

att bereda sig att med lif och blod försvara ett fosterland, som åt flertalet af dem icke bjuder annan utsigt för äldre dagar än fattigvården. Enligt mitt förmenande är det för våra arbetare långt viktigare att få en mindre bekymmersam tillvaro på ålderdomen än någonsin att få utsträckt politisk rösträtt, om hvilken nu så mycket talas och skrives. En sådan reform som en utsträckning af den politiska rösträtten skulle för våra arbetare medföra föga eller intet gagn; de ende, som deraf skulle draga fördel, vore tidningsskrifvare och andra agitatorer, hvilka sträfva efter att på arbetarnes axlar klifva upp till magt och inflytande.

Jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 3—8.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning af första särskilda utskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 15, angående ersättning åt utskottets kanslipersonal och vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af Första Kammarens sistlidna dag bordlagda utlåtande n:o 12, angående skrivelse till Kongl. Maj:t med anledning af vissa förhållanden vid samhällena MalMBERGET och Luossavaara, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Upplästes och godkändes första särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 99, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, innefattande anslagen till landtförsvaret,

n:o 100, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, innefattande anslaget till sjöförsvaret,

n:o 121, i anledning af väckta motioner angående revision af de s. k. krigslagarne,

n:o 122, i anledning af väckt motion angående beredande af tillfälle för de värnpligtige att under den tid, tjenstgöringen för deras militära utbildning pågår, erhålla undervisning äfven i andra ämnen, samt

*Afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)*

n:o 123, i anledning af väckt motion om införande af en särskild enligt vissa grunder såsom bevilning till staten utgående, men från allmänna bevilningen fristående, direkt skatt.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 128, till Konungen, i anledning af väckta motioner angående lagstiftningsåtgärder för vidmagthållande af jordbruksnäringen inom skogsbygderna i Norrland och Dalarne.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 119, till Konungen, angående utredning rörande åstadkommandet af förbättrade uppgifter om rikets in- och utförsel af varor m. m.,

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 36, om förändrad lydelse af 8 § 2 mom. i kongl. förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897,

n:o 37, angående införande af obligatorisk sjelfdeklaration,

n:o 38, angående skyldighet för Stockholms stads brandförsäkringskontor att erlægga bevilning för inkomst,

n:o 39, angående tullbevilningen,

n:o 40, angående lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m.,

n:o 41, angående ändrad lydelse af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862,

n:o 42, om ändring i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871,

n:o 43, angående aflönande af vikarie för lärare eller lärarinna vid vissa småskolelärareseminarier,

n:o 44, angående tjensteårsberäkning i visst fall för lärare eller lärarinna vid folkskola,

n:o 45, angående statsbidrag till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid högre folkskolor, hvilka af sjukdom äro urståndsatta att fullgöra sin tjänst,

n:o 46, om tillägg till lagen angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift den 12 mars 1886,

n:o 47, angående lag om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884,

n:o 48, angående bankovinsten,

n:o 49, angående utbetalning af anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m., samt

n:o 50, angående kreditivsummorna.

Lördagen den 1 Juni, f. m.

17

N:o 36.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Kammaren åtskildes kl. 2,21 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 1 Juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial:
n:o 93, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och
n:o 94, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; äfvensom sammansatta bevillnings- och första särskilda utskottets memorial n:o 1, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 125, till Konungen, angående statsregleringen för år 1902 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 7,06 e. m.

In fidem
Arthur Hafström.

Söndagen den 2 Juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Upplästes och godkändes första särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse n:o 120, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner n:o 2 angående ny härordning, n:o 3 med förslag till ny värnpligtslag samt n:o 3 a med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 93, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret, och

n:o 94, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Vid föredragning af sammansatta bevillnings- och första särskilda utskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 1, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Anmäldes och bordlades sammansatta bevillnings- och första särskilda utskottets memorial n:o 2, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,13 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 3 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 95, angående den nya riksstaten.

Vid föredragning af sammansatta bevillnings- och första särskilda utskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 2 angående anvisande af ersättning till utskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 124, till Konungen, angående beräkning af statsverkets inkomster.

Upplästes och godkändes sammansatta bevillnings- och första särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 129, till Konungen, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 130, till Konungen, om utredning rörande vissa ecklesiastika boställen;
dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet;
n:o 51, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning,
n:o 52, angående val af en komiterad för tryckfrihetens vård,
n:o 53, angående val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret,
n:o 54, angående dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne,
n:o 55, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och inkomster,
n:o 56, angående revision af de s. k. krigslagarne,
n:o 57, angående beredande af tillfälle för de värnpliktige att

under den tid, tjenstgöringen för deras militära utbildning pågår, erhålla undervisning äfven i andra ämnen,

n:o 58, angående införande af en särskild enligt vissa grunder såsom bevilning till staten utgående, men från allmänna bevilningen fristående, direkt skatt,

n:o 59, angående beredande af lånemedel för utveckling af statens telefonväsende,

n:o 60, angående låneunderstöd för enskilda jernvägar,

n:o 61, angående lån åt Borås-Alfvesta jernvägsaktiebolag,

n:o 62, angående anslag till fullbordande af statsbanan mellan Gellivare och riksgården,

n:o 63, angående anslag till fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee,

n:o 64, angående statsregleringen, samt

n:o 65, angående lagstiftningsåtgärder för vidmagthållande af jordbruksnäringen inom skogsbygderna i Norrland och Dalarna.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att med anledning af de högtidligheter, som under morgondagen komme att ega rum dels å Skansen till firande af doktor Artur Hazelii minne, dels ock i Östermalms kyrka, der hans jordfästning skulle försiggå, stälts till kammarens förfogande ett antal inbjudningskort, hvilka komme att genom kammarens sekreterare tillhandahållas dem bland kammarens ledamöter, som hos honom anmälde sig i sådant syfte.

Tillkännagafs, att Kongl. Maj:t låtit genom offentligt anslag kalla Riksdagens samtliga ledamöter att tisdagen den 4 innevarande månad efter förrättad gudstjänst sig å rikssalen infinna för att enligt 36 § riksdagsordningen af Kongl. Maj:t i nåder hemförlofvas.

Herr vice talmannen meddelade, att anslag utfärdats till sammanträde under morgondagen kl. 10,30 f. m.

Kammaren åtskildes kl. 2,17 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 4 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 10,³⁰ f. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne månad.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 95, angående den nya riksstaten, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 126, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret; och

n:o 127, med öfverlemnande af ny riksstat.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 66, angående ny härordning m. m.;

n:o 67, i afseende å statsregleringen och rörande de med statsverket gemenskap egande ämnen;

n:o 68, angående åtskilliga på grund af 89 § regeringsformen väckta frågor; och

n:o 69, angående bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr vice talmannen och kammarens ledamöter afgingo kl. 10,⁴⁵ f. m. till Storkyrkan, der riksdagspredikan hölls af regementspastorn E. Beskow.

Efter gudstjenstens slut begaf kammaren sig till rikssalen, der jemväl Andra Kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och chefen för civildepartementet von Krusenstjerna uppläst Kongl. Maj:ts

nådiga förordnande för hans excellens herr statsministern friherre von Otter att å Kongl. Maj:ts vägnar avsluta riksdagen, samt herr vice talmannen i Första Kammaren och herr talmannen i Andra Kammaren, hvar för sig, framfört kamrarnes undersåtliga välönsknin- ningar och riksdagsbeslutet blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläst, förklarade, å Kongl. Maj:ts vägnar, hans excellens herr statsministern 1901 års lagtima riksdag vara af- slutad.

Efter det kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och der intagit sina platser, framträdde herr Lundeberg till tal- mansbordet och yttrade: Mine herrar! Då vi nu stå redo att åtskiljas efter ett mera än vanligt allvarligt riksdagsarbete, är det med vemod jag fullgör det mig gifna uppdraget att till Eder framföra vår högt vördade och värderade talmans afskedshelsning, hvilken han själf och vi alla så gerna önskat, att han kunnat personligen frambara; men det var icke denna gång så ämnadt. Han har gifvit mig i uppdrag att till Eder framföra hans djupt kända tacksamhet för all den vänskap, all den tillgifvenhet och allt det förtroende, hvarpå han under det nu gångna riksmötet likasom tillförene fått från Eder mottaga så många bevis. Han sänder Eder sina bästa välönsknin- gar och uttalar en varm förhoppning att få fortfarande vara inne- sluten i Eder vänliga hägkomst.

Sedan jag nu fullgjort detta uppdrag, må det tillåtas mig att framföra mitt värdsamma tack för den välvilja och det öfverseende, jag under denna riksdag fått röna af Första Kammarens ledamöter; och ber jag att få förena mina välönsknin- gar för Eder med dem, åt hvilka jag nyss å grefve Sparres vägnar gifvit uttryck.

Detta tal besvarades af herr von Ehrenheim i följande ordalag:

Herr brukspatron! Med oro och bestörtning hörde kammarens ledamöter, att vår så högt värderade talman sjuknat, och med glädje hafva vi erfarit, att han nu är på bättringsvägen och att vi hafva all rättighet att hoppas, att han inom kort måtte blifva full- komligt återställd, så att han kan återvända till sitt vackra och älskliga hem för att der njuta den hvila och den frid, som han efter ett ansträngdt arbete så väl behöfver. Vi bedja Eder, herr brukspatron, att till honom framföra de hjertliga uttrycken af vår tacksamhet för hans vänliga helsning och för den utmärkta led- ning, som kammaren nu vid denna riksdag liksom vid många före- gående haft under hans säkra och upplysta hand. Vi hoppas att, då kammaren återigen här samlas, den skall få se honom på talmans- platsen, der han är oss alla så välkommen och der vi alla se upp till honom med så mycken kärlek och förtroende.

Till Eder, herr brukspatron, anhåller jag att få framföra kam- marens upprigtiga tack för den ledning, kammaren äfven under Eder hand har haft och som utmärkt sig för stor skicklighet och oväld.

Ni, herr brukspatron, har haft ett mer än vanligt ansträngande arbete under denna riksdag, ett arbete, som medverkat till ett resultat, hvilket hvarje fosterlandsvän måste önska skola blifva till fäderneslandets lycka och välgång och hvartill en hvar i sin mån säkert önskar att kunna bidraga. Farväl, herr brukspatron, vi önska Eder af hjertat en fridfull och angenäm tid, till dess vi åter här träffas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,¹⁰ e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
